

Podsekretarz Stanu

DLPC-V.070.5.2021

Pan
Aleksander Pocięj
Przewodniczący Komisji
Praw Człowieka Praworządności
i Petycji

Szanowny Panie Przewodniczący,

w związku z przekazaną przy piśmie z dnia 17 marca 2021 r., znak: BPS.DKS.KPCPP.0330.5.2021, petycją nr P10-106/20, uprzejmie przedstawiam stanowisko Ministra Sprawiedliwości w zakresie postulatów dotyczących zmian: art. 61 § 1 pkt 4, art. 306, art. 333 § 2 i art. 479⁸⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575 z późn. zm.), dalej: k.p.c.

W ocenie Ministra Sprawiedliwości, propozycja zmiany art. 61 § 1 pkt 4 k.p.c. poprzez zastąpienie wyrazu "przemysłowej" wyrazem "intelektualnej" nie zasługuje na uwzględnienie. Należy zwrócić uwagę, że intencją zmian wprowadzonych ustawą z dnia 13 lutego 2020 r. o *zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 288) nie było systemowe definiowanie pojęcia własności intelektualnej ani zastępowanie nim istniejących do tej pory pojęć, występujących w innych ustawach. Celem nowelizacji k.p.c., w szczególności dodaniem nowego działu IVg „Postępowanie w sprawach własności intelektualnej” było jedynie stworzenie nowego postępowania odrębnego w sprawach z zakresu szeroko rozumianej własności intelektualnej. Przyjęcie takich rozwiązań było z kolei uwarunkowane koniecznością jak najpełniejszej implementacji rozwiązań zawartych w dyrektywie 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U.U.E.L.2004.157.45). Celem noweli nie było zaś dokonywanie modyfikacji w warstwie materialnoprawnej uregulowanej w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawie – Prawo własności

przemysłowej, które to regulacje pozostają poza zakresem właściwości resortu sprawiedliwości. Podkreślenia wymaga, że na gruncie k.p.c. pojęcia: własność intelektualna oraz własność przemysłowa rozumiane są w sposób swoisty. Świadczy o tym chociażby definicja nawiasowa zawarta w art. 479⁸⁹ § 1 k.p.c., zgodnie z którą pod tym pojęciem rozumie się sprawy o ochronę praw autorskich i pokrewnych, o ochronę praw własności przemysłowej oraz o ochronę innych praw na dobrach niematerialnych. Dodatkowo, w art. 479⁸⁹ § 2 k.p.c. przyjęto, że na potrzeby omawianego działu sprawami własności intelektualnej są także sprawy o zapobieganie i zwalczanie nieuczciwej konkurencji. Tym samym, pojęcia „spraw własności intelektualnej” na gruncie k.p.c. nie sposób w żaden sposób utożsamiać ze sprawami własności intelektualnej na gruncie prawa cywilnego, gdzie uprawnienia te mają quasi-rzeczowy charakter (zgodnie z art. 140 k.c. prawo własności w polskim porządku prawnym zostało ukształtowane jako prawo, które odnosi się wyłącznie do rzeczy fizycznych).

Mając na uwadze powyższe, w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości brak jest dostatecznych podstaw do dokonywania ingerencji w treść przepisów k.p.c. w objętym petycją zakresie. Kształt obowiązujących rozwiązań nie daje też podstaw do przyjęcia, aby aktualne brzmienie komentowanych przepisów wpływało w jakikolwiek negatywny sposób na ochronę praw osób fizycznych w zakresie wytaczanych na ich rzecz powództw przez organizacje pozarządowe. Przepisy te nie budzą też wartych odnotowania wątpliwości interpretacyjnych na gruncie praktyki i orzecznictwa sądów, co mogłoby stanowić asumpt do rozważań nad potrzebą ewentualnych działań legislacyjnych. Do tej pory Ministerstwu Sprawiedliwości nie były sygnalizowane problemy z ochroną ww. praw na gruncie wskazanego przepisu Kodeksu postępowania cywilnego. Również autor petycji nie wskazuje na takowe skutki.

Wypada również zaznaczyć, że wprowadzone nowelizacją k.p.c. uregulowania weszły w życie stosunkowo niedawno, a odrębne przepisy dotyczące postępowania w sprawach własności intelektualnej mają – zgodnie z art. 22 ustawy – zastosowanie do spraw wszczętych dopiero od tego dnia, tj. od 1 lipca 2020 r. Uwzględniając powyższe, kompleksowa analiza i ocena funkcjonowania nowych rozwiązań, która mogłaby ewentualnie prowadzić do podjęcia kolejnych działań legislacyjnych w tym obszarze, powinna być przeprowadzona po upływie pewnego czasu, który - szczególnie w odniesieniu do regulacji o charakterze proceduralnym – jest warunkiem rzetelnej oceny stosowania danych przepisów w praktyce sądowej.

Odnosząc się do kolejnego postulatu, należy wskazać, że autorowi petycji zależy na wyeliminowaniu sytuacji, jaką jest uniemożliwienie prawidłowego stwierdzenia pochodzenia dziecka w procesie. Chodzi zatem o zamknięty katalog spraw, do którego należą sprawy o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka oraz ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa. W konsekwencji rozważenia wymaga, czy zmiana art. 306 k.p.c. jest koniecznym zabiegiem legislacyjnym umożliwiającym osiągnięcie zamierzonego celu.

Należy zwrócić uwagę, że pobranie krwi jest tylko jednym z możliwych środków dowodowych w celu realizacji ww. założenia, obecnie rzadko stosowanym. Natomiast w tym celu powszechnie pobierany jest materiał DNA, traktowany jako dowód z badań biologicznych w rozumieniu art. 309 k.p.c. Obecnie badania genetyczne stały się standardowym środkiem dowodowym, a ich dokonanie następuje najczęściej nie na podstawie badania krwi, lecz innych tkanek lub wydzielin.

Co do zasady Minister Sprawiedliwości ocenia ideę zaproponowaną przez autora petycji jako uzasadnioną z aksjologicznego punktu widzenia. Na marginesie warto wskazać, że podobne regulacje odnośnie obowiązku poddania się badaniu zawiera Kodeks postępowania karnego (art. 74 § 2 pkt 2 i 3), zgodnie z którym oskarżony jest zobowiązany poddać się pobraniu krwi lub wymazu ze śluzówki policzków, czy też Prawo o ruchu drogowym (art. 129i ust. 3), zgodnie z którym dopuszcza się badanie w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu również w razie braku zgody kierującego.

Niemniej jednak krytycznie należy ocenić zaproponowane rozwiązania szczegółowe, tj. nowelizowanie przepisu regulującego dowód z grupowego badania krwi, który obecnie należy już traktować w kategoriach historycznych. Dodatkowo zaproponowany przepis nie precyzuje sankcji określając ją ogólnikowo jako „grzywnę”. Nie wskazane zostało, według jakich przepisów, w jakiej wysokości i na jakich zasadach grzywna miałaby być wymierzana. Co istotne, nałożenie grzywny nie zawsze będzie dyscyplinować strony do poddania się badaniu, a w konsekwencji projektowany przepis nie osiągnie zamierzonego skutku.

W ustawodawstwie dotyczącym stosunków rodzinnych znajdują się już obecnie rozwiązania prawne przewidujące dyscyplinowanie stron za pomocą sankcji finansowej. Regulacje zawarte w przepisach art. 598¹⁵ - 598²² k.p.c. przewidują środki prawne mające na celu wyegzekwowanie ustalonych orzeczeniem sądu czy ugodą kontaktów z dzieckiem. Osobie nierealizującej kontaktów, na wniosek uprawnionego, sąd opiekuńczy nakazuje zapłatę sumy pieniężnej. Do Ministerstwa Sprawiedliwości wpływają liczne informacje wskazujące, że sankcja finansowa nie w każdym przypadku prowadzi do realizacji kontaktów, a strony wręcz godzą się na ponoszenie konsekwencji finansowych w zamian za

niestosowanie się do orzeczenia sądowego czy ugody regulującej kontakty. Nie wykluczone, że podobna sytuacja może zaistnieć również w przypadku proponowanej w petycji regulacji.

Polskie prawo rodzinne nie przewiduje obowiązku poddania się badaniu DNA przez żadną ze stron postępowania prowadzonego w celu ustalenia pochodzenia dziecka. Przeprowadzenie takiego badania i jego moc dowodowa podlega zwykłym zasadom postępowania dowodowego. Warto jednak wskazać na orzecznictwo Sądu Najwyższego w tej mierze (zob. zwłaszcza wyrok SN z dnia 9 stycznia 2001, sygn. akt II CKN 1140/00, wyrok SN z dnia 13 października 2005 r., sygn. akt IV CK 169/05), z którego wynika, że badanie DNA w sprawach o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa jest dowodem jak najbardziej racjonalnym.

Powyższe, w przypadku braku zgody strony postępowania lub przedstawiciela ustawowego dziecka na przeprowadzenie takiego badania, uniemożliwia sprawne przeprowadzenie postępowania, a co najważniejsze - rzeczywiste ustalenie pochodzenia dziecka.

Obecnie trwają prace nad przygotowaniem treści projektu ustawy, która stworzyć ma, między innymi, podstawy umożliwiające przymuszenie stron do przeprowadzenia badań DNA w powyższym obszarze. Przy ich projektowaniu zapewniona będzie zgodność z aktualną linią orzecniczą Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który w wyroku z 29 stycznia 2019 r. uznał, że nałożenie na skarżącego sądowego nakazu poddania się badaniu DNA w sprawie o ustalenie ojcostwa nie stanowi naruszenia prawa do poszanowania jego życia prywatnego (wyrok w sprawie *Mifsud przeciwko Malcie* – z 29 stycznia 2019 r., skarga nr 62257/15).

Projekt zawiera regulację przewidującą obligatoryjne dopuszczenie dowodu z badania kodu genetycznego dziecka oraz stron, a jeżeli którakolwiek z tych osób nie żyje – jej wstępnego, zstępnego lub rodzeństwa w sprawach o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka oraz ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa. Powyższa zasada nie będzie miała zastosowania, jeżeli pochodzenie dziecka nie budzi wątpliwości (art. 454² k.p.c.). Celem zdyscyplinowania stron i uniemożliwienia im dokonywania obstrukcji procesowej poprzez niestawiennictwo na pobranie materiału genetycznego projekt uwzględnia obowiązek stawiennictwa osób celem poddania się badaniu. Jeżeli osoba wezwana na badanie nie stawia się bez usprawiedliwionych powodów lub osoba sprawująca bezpośrednią pieczę nad dzieckiem nie doprowadzi dziecka na badanie, sąd będzie mógł skazać ją na grzywnę według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka lub nakazać przymusowe doprowadzenie na badanie.

Reasumując powyższe, zawarte w przygotowanym w Ministerstwie Sprawiedliwości projekcie rozwiązanie umożliwiające skuteczne ustalenie pochodzenia dziecka, tj. dedykowane do konkretnej kategorii spraw, jak również precyzyjnie określające konsekwencje odmowy poddania się badaniu wydają się trafniejsze aniżeli propozycja zawarta w opiniowanej petycji.

Na koniec uprzejmie wskazuję, że w trakcie prac nad *projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* (UD156) została dostrzeżona potrzeba zmiany art. 333 § 2 k.p.c. Należy podzielić postulat zmiany art. 479⁸⁵ k.p.c., która również zostanie uwzględniona w wyżej wymienionym projekcie.

Z poważaniem,

Anna Dalkowska

/podpisano elektronicznie/